

100 PIONERES
CATALANES

OBRINT PORTES VAN
CANVIAR LA HISTÒRIA

Textos i selecció
d'ANTONI GELONCH

Pròleg de
MARTA PESSARRODONA

V I E N A
E D I C I O N S

TAMBÉ HI EREN (I HI SOM)

Prèvia: Virginia Woolf ja va dir que la història l'han escrita els nostres avis, pares, etc., i la seguirien escrivint els nostres fills, nets, besnets... És a dir, homes. És a dir, que la història és i ha estat patriarcal. I no podem deixar de parar esment que, com deia fa poc un crític d'art britànic, al segle XIX, per exemple, les arts plàstiques les encarregaven homes, les duïen a terme homes i les compraven homes. L'única novetat, segurament, era que els compradors ja no eren papes o bisbes, sinó aristòcrates amb capital o burgesos protagonistes de la Revolució Industrial.

Segona prèvia: si bé no hi ha dubte que el segle XX ha estat el Segle de les Dones, en especial perquè al món occidental vam accedir al vot, el segle XXI gosaria dir que és, precisament, el Segle de la Relectura de la Història. *Hic et nunc*, hem viscut anys veient gairebé tan sols homes a la Renaixença. Homes que, sovint, vestien sotana (Jacint Verdaguer o el Pare Miquel d'Esplugues, per esmentar-ne només un parell). Les dones, en aquell brillant període, que pot explicar la nostra actual existència, després de dues dictadures, dues guerres mundials i una d'«incivil», que diria Joan Oliver, eren amb sort àvies i, amb dissort, tietes. Posem-hi un parell d'exemples: havíem heretat que Carme Karr va ser l'àvia dels Ainaud de Lasarte (Josep Maria i Joan) i Dolors Monserdà, la sogra de Josep Puig i Cadafalch, i poca cosa més; i pels carrers i places des del Cap i Casal de Catalunya, Barcelona, fins al llogaret més petit, homes i més homes i alguna dona (generalment santa o infanta) donaven nom a un carrer o plaça o passeig, perquè no fos dit.

Antoni Gelonch, l'autor d'aquestes *100 pioneres catalanes*, no és la primera vegada que ens demostra que, en tots els períodes de la història,

també hi eren, les dones. Les seves obres anteriors en aquest terreny, que sense cap por en diríem feminista, sens dubte es converteixen en un instrument més per explicar-nos la història de Catalunya a seques, perquè elles —les dones— també hi eren i, no cal dir-ho, hi som i no estem disposades a desaparèixer, excepte com qualsevol ésser humà: per causes dites naturals. Segurament, amb la seva tasca ens està ajudant, en format amè, a conèixer millor la nostra història general i, també, l'anecdòtica. És a dir, reconvertirem, sense adonar-nos-en, Josep Maria Ainaud de Lasarte en el net de Carme Karr, i Josep Puig i Cadafalch en el gendre de Dolors Monserdà. Una cosa que pot semblar banal, però que té conseqüències en arxius, nomenclàtors i cementiris, per exemple. (Fins al dia d'avui bona part del llegat de Dolors Monserdà al magnífic Arxiu Nacional de Catalunya, calia buscar-lo a l'arxiu Puig i Cadafalch. Sense comentar.) Tal com recentment ha tingut conseqüència al nord enllà espriuà, on hem pogut veure que, en el món preraphaelita britànic, la major part de les qui coneixíem tan sols com a muses i models eren també artistes plàstiques de primer ordre. I això n'és tan sols un exemple.

Per acabar-ho d'adobar, un cop acabat el passeig per les pioneres nostrades que ens ofereix aquesta obra, ens trobem amb un sucós llistat d'empreses públiques i privades, des d'universitats a entitats bancàries, on no hi ha hagut encara mai cap dona, cap pionera, per dir-ho com l'autor. Sense por diríem que aquesta obra, com les anteriors de Gelonch, són una aportació —i molt valuosa— per canviar les coses. El pas següent, segurament, serà aconseguir que quan diguem «elles», 'ells' també se sentin tan convocats com quan secularment les dones ens hi hem sentit amb l'«ells». De moment, ho deixarem amb un «genèric intencionat» del qual Gelonch, l'autor, no n'és culpable, que consti.

També, potser les pioneres d'aquestes pàgines ens legitimaran el dret que té tot ésser humà a la mediocritat, com ens va suggerir Simone de Beauvoir el 1949 (*Le Deuxième Sexe*) i del qual ha estat secularment

barrada la dona. De la mateixa manera que ens incitaran a ser unes Donasses, si així ho triem. D'això se'n diu llibertat. O, potser, després de tants disgustos, optarem tots plegats, homes i dones, per legitimar la política de l'experiència que és el feminisme. Pensaments, segur, producte de la lectura gratificant d'aquestes pàgines.

Marta Pessarrodona,
Sant Cugat del Vallès,
Gener 2020.

A CATALUNYA, ON NO HI HA HAGUT ENCARA MAI CAP DONA?

- A una càtedra de Ginecologia i Obstetrícia.
- A una càtedra de Pediatria.
- A una càtedra de Fisioteràpia.
- A una càtedra d'Otorrinolaringologia.
- A una càtedra de Didàctica i Expressió Musical.
- A la presidència de la Generalitat de Catalunya.
- A la presidència de Foment del Treball.
- A la secretaria general de Comissions Obreres.
- A la secretaria general de la UGT.
- A la coordinació general de la Unió de Pagesos.
- A la presidència de CaixaBank.
- A la presidència del Banc de Sabadell.
- A la presidència de les diputacions de Girona i Tarragona.
- A les alcaldies de Lleida i Tarragona.
- Als rectorats de les universitats de Barcelona, Politècnica de Catalunya, Lleida i Vic.
- A la presidència d'un Col·legi Oficial de Metges.
- Al capdavant de la Conselleria d'Economia de la Generalitat de Catalunya.
- A la direcció del MACBA.
- Al capdavant de la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya.
- A la presidència de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.
- A la presidència de l'Institut d'Estudis Catalans.
- A la presidència del Cercle d'Economia.

- A la presidència de les Acadèmies de Belles Arts de Sant Jordi, de Jurisprudència i Legislació, de Bones Lletres, de Medicina, de Farmàcia, de Ciències Veterinàries, de Ciències i Arts, de Ciències Econòmiques i Financeres i de Doctors; és a dir, no hi ha hagut mai cap dona al capdavant d'una Reial Acadèmia a Catalunya.
- A la presidència de la PIMEC.
- A la presidència del Consell de Col·legis Farmacèutics de Catalunya.
- A la presidència del Consell de Gremis de Comerç, Serveis i Turisme.
- A la presidència del Cercle del Liceu.
- A la presidència de la Confederació de Cooperatives de Catalunya.
- Al capdavant de la Sindicatura de Greuges.
- Al capdavant de la Sindicatura de Comptes.
- Al capdavant de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya.
- A la direcció de la Fundació Jaume Bofill.
- A la presidència del Futbol Club Barcelona, del Reial Club Deportivo Espanyol i del Girona FC.
- A la presidència del CIDOB.
- Al deganat del Col·legi d'Advocats de Tarragona, de Sabadell, etc.
- A la presidència de la Colla Vella dels Xiquets de Valls.
- Al deganat del Col·legi de Notaris de Catalunya.
- A la presidència del Reial Cercle Artístic de Barcelona.

I segur que als lectors se'ls poden acudir més exemples.